

na Travniku št. 277. l. nadstr. (eno skrbni tudi na raspisiljanje lista).

Prejemajo se na plačilo vsakodnevne cenzure tudi v neslavinskem jeziku.

Plača se za vsako nalogo vrsto 5 sold, če se omenja samo enkrat; natično, če dvakrat, 8 sold, če trikrat, 10 a. v. a. — Poyrh tega se vsak krat 30 a. za štampilj.

DOMOVINA.

TEČAJN.

LIST 19.

Velja po pošti pošiljana na celo leto 3 gold., na pol leta 1 gold. 50 a., na četrt leta 80 a. Kdor sam po-njo pošilja, plača na celo leto samo 2 g. 50 a., na 1/2 l. 1 g. 30 a., na četrt l. 70 a. Naročila pisma in reklamacije naj se pošiljajo vredništvu.

Poznamni listi se prodajajo v Gorici v bukvarnici K. Schar-jovi na Travniku po 5 soldov.

Učni jezik v naših šolah.

V šolskih in narodnih krogih je zbudil pozornost ta-le odpis vis. vlade, ki je došel ni davno našemu (Goriškemu) g. deželnemu glavarju:

Visokorodni grof!

Pismo, ki ste ga Vi vis. g. 3. julija 1868 št. 702 namestništvu poslali, mori na prenapredbe gleda učnega jezika v ljudskih in srednjih šolah kronovine Goriška - Gradiščanske, in to z ozirom na določbo člena 19 osnovne državne postave od 21. dec. 1867, katerih nima namestništvo pravice iz lastne oblasti izvršiti, za česar voljo se mu je zdelo primerno, obrniti se na visoko ministerstvo za uk, da bi ono o tem kaj razsodilo in določilo. Gospod minister za uk priznava v dopisan določen 31. marca t. l. št. 6058 popolnoma, da je, kar zahtevate, upravičeno, in ne more sploh drugače, ko želite, da bi bilo mogoče zadostiti tirjavam v navedenih postavnih določbah zagotovljenim.

Toda, kar se v tem oziru gimnazija tiče, si ne more minister kaj, da ne bi opazil, da on ne more tega tako razumeti, da bi navedena določba pomenila, da je vlada dolžna, v vsakem kraju, kjer je kak gimnazij, za toliko gimnazijev skrbeti, kolikor je tam narodnosti. Pa tudi, ko bi vlada to dolžnost imela, ne sledi še iz tega — pravi minister — da jo treba nemški kot učni jezik iz tega učilišča odpraviti, in tudi ne, da se morajo za napravo drugega gimnazija z italijanskim učnim jezikom, s katerim bi bilo zahtevanju italijanskih prebivalcev pravično in prilično ustrezno, državni denarni pomočki porabiti. Pri tem vprašanju ne more, namreč, minister za uk presreči dolžnosti, ki jo ima, da se, kolikor more, ogiba stroškov iz državnega zaklada, in da gleda na to, ali je res nujno potrebno, da se ital. gimnazi napravi; on ima pred očmi to, da sta med štirimi višimi gimnaziji na Primorskem, kateri niso daleč drugi od drugega, dva italijanski učilišči in da se torej učencem italijanskega jezika dovolj priložnosti ponuja, gimnazijski poduk v tem jeziku poslušati. To ne bi se dalo opravičiti, ko bi se državnemu zakladu za namen, ki ni po nikakem nujna potreba, znamenit strošek naložil; marveč mora minister želeči, da bi, ko bi za izpolnjenje omenjene prošnje mestnemu starešinstvu ali deželnemu zboru Goriškemu določeno mar bilo, tudi pripomogle k temu imenovani zastopstvi. Slednjič bodi tudi še omenjeno to, da, kakor zdaj reči stojé, ne bode lahko mogoče, najti za italijanski gimnazi dovolj postavno potrjenih (kvalificiranih) učiteljev za gimnazi z italijanskim učnim jezikom. Dovolj bodi, omeniti, kako težko je najti popolnoma sposobnih profesorjev za mestni gimnazi v Trstu in za državni gimnazi v Kopru, in pa to, da mora učiteljsvene kandidate za gimnazije z ital. učnim jezikom vlada na državne stroške izučevati.

Kar se tiče ljudskih šol, ne gre za drugo, nego za to, da bi se na glavni šoli v Gradišči in na učiteljskem pripravništvu v Gorici kaj prenapredilo. Ker je glavna šola v Gradišči vsled ministerstv. razpisa od 7. febr. 1867 št. 694 C. U. ena taka šola, katero mora tamošnja občina vzdrževati, ne bi imel minister za uk, če občina tako želi, nič zoper to, ko bi se v tej glavni šoli začel s prihodnjim šolskim letom nemški jezik kot nezapovedan predmet vpeljal. Vprašal bom torej občinsko zastopstvo v Gradišči, kaj ono zastran tega misli, in — ako v to privoli, — zaukazal, da se omenjena prenapredba, zadevajoča učni jezik, vpelje. — Drugače je pa treba ravnati in dobro to stvar premisliti pri učiteljski pripravljavnici v Gorici, ktera se stalno iz javnih zalogov vzdržuje, ktera je vsej deželi namenjena, in v kateri je nemški jezik do sedaj ne le učni predmet, temuč deloma tudi učni jezik. Ker je celó deželni zbor Goriški s svojim sklepom od 22. dec. 1866 priznal, da je važno, da se z ozirom na političko razmere nemški jezik uči, in, ker se, kakor skušnja

kaže, kak jezik v ljudski šoli, ako se samo kot učni predmet uči, celó ne ali prav težko nauči, in, ker se mora pri uravnavi omenjenega učilišča gledati tudi na potrebo mladine, ktera ima prestopiti v srednjo šolo, ni hotel minister za uk v to privoliti, da bi se nemščina kot zapovedan predmet odpravila, ampak naročil mi je, da naj to zadevo o pravem času izročim deželnemu šolskemu svetovavstvu, ki se ima v kratkem v Gorici sestaviti, da jo ono natančno preudari in ministerstvu dotično svoje sporočilo pošlje.

Kar se tiče želj, razdelitih zastran Goriške o. k. realke, ponudi se prilika o njih govoriti tukrat, kedar se bode imela izvrševati nova realno-šolska postava.

V Trstu 9. aprila 1869.

Pidler l. r.

Ogled po svetu.

Avstrijsko-ogerska država.

— Z Dunaja nimamo nič posebnega poročati, razun tega, kar smo spodej o državnem zboru povedali. Velika radovednost muči že dalj časa časnikiarje, kaj da Poljski poslanci počnejo, če se njih resolucija ne sprejme: ali ne poslanstva odpovedo, ali ne.

— Vrednika vladi nasprotujočega lista „Vaterland“, dr. Bern. pl. Florencourt-a, na Dunaji so odpeljali to dni v zapor, in sicer, ako ravno je duhovnik, v navadno občno ječo ondašnje sodnije, kakor druge obsojenca. Po členu XIV. konkordata so imeli obsojenec dnh. stanu pravico, biti ločen od svetnih ljudi, in so dostali svojo kazen v kakem samostanu. Po tem takem je konk. zdaj tudi v tem členu prestreljen. — Obsojen pa je vrednik „Vaterland“-ov zaradi časnikarskih pregreškov na 4 tedne in na 4 meseco zapora.

Iz Gradca. G. prof. dr. Krok je imenovan za izpraševavnega komisarja za slovansko jezikoznanstvo in slovstvo pri preskušanjih učiteljsvenih kandidatov za višje realke.

V Mariboru je spisal P. Janković za prosto ljudstvo knjižico: „Čujte! Čujte! kaj slovenski jezik tirja“. Dobiva se pri vredništvu „Slov. Naroda“ in pri družih knjigarjih po 20 soldov.

Iz Ljubljane. V taboru na Vižmarjih na vinkoštni ponedeljek, kateri bo, kakor se kaže, kralj vseh dosedanjih taborov, se bode govorilo in sklepalo o teh-le zadevah:

I. O sredstvih, ki so neobhodno potrebna, da se ohrani in okrepi narodnost slovenska in to:

1. po zedinjenju vseh Slovencev po postavni poti v ono kronovino z deželnim zborom v Ljubljani; 2. po vpeljavi slovenskega jezika v šole; 3. po ustanovitvi slovenskega vsučilišča v Ljubljani; 4. po vpeljavi slovenskega jezika v urade.

II. O napravi denarnih zavodov v podporo kmetijstva in obrtništva, in osnove lastnega savarovalnega društva.

Govorili bodo na Vižmarjih: dr. J. Bleiweis, dr. Costa, dr. Razlag, dr. Zarnik in doktorand Noli. Povabljeni so pa, da bodo o omenjenih točkah govorili, tudi še drugi rodoljubi (iz Gorice dr. Tonkli). — Vožnja za na tabor je na polovico znižana. (V Gorici se dobivajo izkazalnice pri g. Ern. Klavžar-ju in v čitalnici)

— Društvo „Slovenija“ priporoča volilec Trebanskega, Zatičinskega, Žužemberškega, Mokronoškega, Litijskega in Boštanjkega okraja, kateri imajo voliti 24. t. m. v Trebnem novega poslanca za deželni zbor Kranjski — g. dr. Val. Zarnika kot kandidata. Dr. Zarnik je priobčil o tej priliki svoj narodno-politiški program (Prinesemo ga prihodnjič.)

— „Brenčelj“ se je prav lepo preoblekel; jako humoristične so pomenljive podobe na čelu.

Tabor na Pivki se je izvršil, akoravno je celó med taborovanjem kake 1½ u. časa rosilo, v najlepšem redu. Deležencev je bilo okoli 9000, tudi Hrvatov mnogo. Predsednik je bil dr. Costa, podpredsednik dr. Lavrič; oca komisar glavar Postojnski, g. Globočnik. Govorniki: gg. Noli, Rubasa (župan Kastavski, gov. hrvaški), kaplan Domicelj, Lavrič, Steidel, Dolenc (iz Gorice), Costa. — Pozdravljal je taborito tudi g. Ern-Klavžar. Sokolov iz Ljubljane je bilo kakih 40. Zastav 18.

Is Trsta. Cesarjevič Napoleon, čigar prihod v Dobrovnik smo v posl. listu oznanili, došel je 8. t. m. v Trst; mudil se je poprej nekaj časa tudi v drugih morskih mestih: v Bakru, na Reki in v Pulji. Ko je prišel v saboto večer v Trst v gledališče, sprejela ga je občinstvo z živio-klici. Iz Trsta se je podal 9. t. m. z brzovlakom v Zagreb in bil tam od popoldne 9½ do drugega dne zjutraj (Glej Zagreb! Vr.) V ponedeljek zjutraj je šel iz Trsta v Benetke. Kaj ta človek po teh krajih išče, vеди ga Bog.

— *Potrjen* je novi Tržaški župan, dr. Maksimiljan d' Angeli; 13. t. m. je opravil slovesno prisego.

— Sedanjo podobo slovenskih zadev v Trstu kaže nam ta-le dopis v „Slov. Narodu“:

„3. maja. Do 1. junija t. l. v okolici nobene čitalnice več ne bo. Okolica zgubi svoje dosedajne župane, na njih mesto pridejo magistratni komisariji in svoboda, kakoršno želé naši progresisti, bode jim prisvetila! — Rodoljubje primorskih Slovencev že slovi med vsemi Slovani. Marsikterega bode torej ta nepričakovana novica osupnila. Ali vendar se zgoditi mora, kar sem omenil: to je želja onih gospodov, kateri že težko pričakujejo na naših obalah zveličavne laške republike. Kako je pa mogoče, da se bodo vrli okoličani svojim čitalnicam izneverili? Po kombinacijah g. garibaldovcev tako-le: Tekočega meseca dajo laški „ginnastici“ pri „lovcu“, kjer ima Rocoljska čitalnica v najem sobano, veliko zabavo, h kateri bodo pavalili vse okoličane, jih veličastno pogostili, ter jih vpletili v svoje mreže. Po moji razsodbi pak ti gospodje delajo račun brez krčmarja. Prejénje čase bi se morda okoličani dali prevartiti s prilizovanjem, ali denes je ves trud zastoj in strašansko agitacije Lahov bodo ostale brez uspeha. Lahi mislijo, da so okoličani sploh enaki nekterim prvakom, ki hočejo pri njih kleče izprositi zadore, katerih svobodno po postavnih poti lahko tirjajo. Ali motijo se; narodni duh je take politične kilavce že daleč nadkrilil. Vsak, ki je opazoval v Avstriji dogodbe poslednjih let, se je lahko prepričal, kaj v naši čudni državi velja pohlevnost, kaj ponižne prošnje. Nič! — prav nič! Naj tedaj naši prvaki vendar po dolgem brezpridnem delovanji konečno previdijo, da v pohlevnosti za nas zmage ni, da je potrebno, nastopiti drugo pot. Pohlevnosti in ponižnosti prenapolnjeno srce je ne mara tudi g. Nabrgoj, diktiralo prepričanje, da bi tabor v tržaški okolici okoličanom več škodoval, nego koristil in da se je upal to svoje prepričanje javno izreči in ga s plitvimi, puhlimi razlogi zagovarjati. Jaz pa trdim, da onih 1200 goldinarjev, ktere je okolici v mestnem svetovalstvu izprosil za žvepljanje trt, jej gotovo ne bode koristilo toliko, kakor jej bode koristil tabor. Tabora okoličani gorko želé, za žveplo pa ne porajajo, ker 1200 goldinarjev tolikim posestnikom ni nobena dobrota, za nje torej svoje samostalnosti prodali ne bodo, kakor je prodal Esav za skledico leče svoje prvo-rojenstvo. Zarad svojega čudnega prepričanja se po takem Nabrgoj tudi ni vdeležil glavnega zbora, ki ga je imel taborov odbor včeraj 2. t. m. v Rojanski čitalnici. V zbor so prišli veljavni možje iz okolice in odločili tabor na 20. dan junija med Sežano in Občino.

Veliko krivic se okolici godi v političnem in gospodarskem obziru, zategadelj je tudi program precej obširen. Gospoda Cegnar in Zor sta pred glavnim zborom potovala od vasi do vasi, ter posestnike popraševala, kaj zahtevajo. Po splošnih željah okoličanov, so v programu primorskega tabora sledeče točke: 1. Združenje vseh Slovencev v eno kronovino z enim deželnim poglavarstvom in z enim deželnim zborom. 2. Vpeljanje slovenskega jezika v šole in uradnijo. 3. Mestni ustav naj se pregleda in popravi, tako, da bode enako pravičen Slovence in Lahom. 4. Za okolico naj se

napravi tri slovenske glavne šole in gospodarska šola za kmetovalce. 5. Župani v okolici naj se volijo vsaka tri leta in jim dajo dostojne pravice, katerih zdaj nimajo. 6. Komunalni davki naj se pravično vredé: račun in proračuni za mesto in okolico naj se ločijo. 7. Železnica čez Predel naj se napravi brž ko mogoče. 8. Čuvaji v okolici naj se zopet vpeljejo. — Zbor je vse točke z velikim navdušenjem jednoglasno sprejel.

V kratkem bomo torej videli, bode-li se več okoličanov vdeležilo laške gostije pri lovcu, ali slovenskega tabora pod milim nobom.

V Gradicki je od 11. t. m. nova telegrafna stacija.

V Pulji (Poli) napravljajo slov. čitalnico. Gospod auditor Sušnik si za njo naj bolj prizadeva; vpisati se je dal tudi okr. glavar, grof Alticus (naš Gorice); podporo ji je obetal tudi pred. škof Porečki, dr. Dobrila.

Is Zagreba. Ko je bil princ Napoleon proti 7. uri zjutraj iz gostivnice na koledvor že odrazil, prišel ga je pozdravit general Gablenz. Ker ga ne najde, zdrkne za njim, in, ko konja pri železnici nenadoma ustavi, konj pade in general si je zlomil nogo. Princcev zdravnik mu je za prvo silo obvezal. V tem, ko so mu je ravnali in vozali, je kadič meni nič, tebi nič svoje smodko.

— Kardinal-nadškof Hašek je 11. t. m. ob 9. u. zjut. umrl; razneli so bili časniki glas, da je umrl že v saboto, pa ni bilo res. Star je bil 81 let. Pogreb bo 20. t. m.

Državni zbor.

Sejna doba gre h koncu. Za nočoj (14. t. m.) ob 8. uri so povabljeni udje obeh zbornic na dvor, jutro pa ob 11. u. dp. bo sklenitvena svečanost v dvorni dvorani; prvs. cesar bo imel tronni govor. — Te zadnje dni sta zbornici v naglici že mnogo reči obravnavali.

V poslanski zb. se je devolilo državno poročtvo zastran obresti za pektore železnice, med kterimi je tudi črta od St. Petra (na Kraju) na Reko. Naj glasovitejših troje zadev pa — načrt zastran prenovitvene postave za drž. zbor, zastran civilnega zakona in — resolucija gališka — je za zdaj odloženih. Do prih. sejne dobe pa veliko vode po Donavi pretече, in bo, kar bo Bog hotel.

Gospojaka zbornica je obravnavala 10. m. znani načrt postave zastran prenovitvene zemljišnega davka in ljudsko-šolske postave; obe sta jej došli iz spodnje zbornice. Kar se tiče šolske postave, sprejeta je tudi v viši zbornici brez sprememb, kakor je nasvetoval odsek, ki jo je poprej pretresal. Sicer je pa tudi t. h. grof Mitrovski (Moravec) sprožil nasvet, da naj bi se prestopilo na dnevni red; podpirali so ta nasvet Poljaki velikaši, kateri pa niso zbornice zapustili, kakor poslanci Poljaki v uni zbornici.

Vnanje dežele.

Na Francoskem je zdaj živo gibanje zarad volitev za postavodajavni zbor. Te volitve so jako važne, ker Napoleonu nasprotne stranke vse žile napenjajo, da bi si napravile po svojih izvoljencih orodje za prekucijo. Vlada pa tudi rok križem ne drži. Kakor se volitve tako ali tako izidejo, imele bodo velik vpliv na Napoleonovo politiko, in sicer tudi zunanjo gledé vojske ali mira.

Dopisi.

Iz Črnič 25.4. — Lansko leto si „Domovina“, v nekem listu prinesla dopis iz naše vasi, v kterem se je posebno priporočalo vbrano petje v cerkvi in pri veseljah. Tvoj glas ni bil vpijočega v puščavi, temuč je segal globoko v srca našega častitega organista in nekterih za narod vnetih mladenčev, kateri so se zaupno in zložno poprijeli vbranega petja. Vse težave in neugodnosti v kmečki vasi za tako početje so bile v kratkem premagane. Na mesto surovega ponočnega riganja so se začele prekrasne, rahlodoneče slovenske pesmice prepevati, ktere od težkega dela trudne vaščane v sladko spanje zazibljejo. Poprejšno tuljenje, kakoršno se sliši sem ter tje po krajih, ki nimajo še čitalnic, je pri

nas popolnoma potihnilo, in že pastirji na pašnikih prepevajo nove slovenske pesmi, tako da se mimo gredoči popotniki vstavljajo in mile glasove mladih otrok na ušesa vlečejo in se jako čudijo.

Ker se pa nadjam, da bo naš častiti povovodja tudi današnji glas poslušal, priporočam, da bi naš pevski zbor bolj pomnožil; kajti vsakdo lahko sprovedi, da večji ko je pevski zbor, boljše je, posebno na kmetih, ker so pevci pogostoma na svoja opravila navezani in se ne morejo zavoljo tega vsi vsake veselice vdeležiti, in ako le onega glasu zmanjka, je vse petje le prazna slama. Zatorej ključem: „Na nogo mladenčič!“

Ker se pa sedaj po časopisih toliko govori in piše o napravi novih čitalnic, v djanji se pa ta lepa misel in to prizadevanje vendar pokazati in vresničiti ne more, hočem nekaj tudi o tej reči spregovoriti. Ljudstvo slovensko je sploh, kakor nam „taborji“ pričajo, v sedajnem času zbujeno in živo, hrepeni po duševnem razvitku in si hoče svoje stanje zboljšati; le vrt do tega zaželjenega stanja ne more odpreti, ker mu čitalnica, rekel bi edinega ključa za priprosto ljudstvo manjka. Da se čitalnice tako počasno vstanavljajo, edini vzrok temu je, da se kmetje prevelikih stroškov bojijo, in morda tudi to, da nimajo veliko učenih glav, ki bi jih vzdrževali. Temu nasproti rečem, da čitalnice se vstanovijo in vzdržijo s prav malimi stroški, in ni neobhodno potrebno, da imajo veliko učenjakov, a koravno je to dobro in bi bilo želeli. Poglejmo na našo čitalnico od tistega dneva, kar se je rodila, do sedajnega časa. Bila je v začetku slaba, da ni mogla s svojo lastno močjo svoje prve „slovesne besede“ napraviti. Podali so ji roko v pomoč slovenski rodoljubi iz okolice: Imela je za uda edinega učenjaka, ki jo je vodil in bil njen predsednik; ta je bil namreč visokočastiti gg. kaplan. Dnarno velike pomoči tudi ni imela, ker se ni noben bogatin za uda vpisati dal in ni še dandanes nobeden pristopil; in vendar naša čitalnica na boljših nogah stoji v kakor drugod, kjer so učeni in bogati, katerim pa notranje gorečnosti manjka. Ponosno zamorem reči v občno čast našim iskronim narodnjakom, da naša čitalnica je zmožna za vsako priložnost iz lastne močje sijajno „besede“ napraviti; kajti govornike, deklamatorje si je naša čitalnica že zredila, pevce tudi zbudila, nekatere šaloigro znajo naši za narodnost vneti mladenčiči igrati, kakor so že pri neki besedi z občno pohvalo poskusili, in družega nam ni treba za sedajni čas.

Vse to je pa naša čitalnica dosegla, ker so njeni udje v svojo lastno moč zaupali in se niso dela in truda bali, dokler niso tega dosegli, česar so želeli in kar je bilo neobhodno potrebno za obstanek čitalnice. Naši vrli vaščani že uživajo sad, ki ga jim je čitalnica obrodila, in, ako ji burja, (ki je v naši Vipavski dolini kaj navadna) kako šibko vejico ali kak vrh odlomi, pa dvakrat toliko krepkih mladik požene, kajti zdravemu drevesu v dobri zemlji burja veliko škodovati ne more.

To sem omenil, da naj tudi po drugih slovenskih vaseh tako ravnajo, kakor pri nas, da naj se ne preveč okoli ozirajo in pomoči kličejo, med tem ko roke križem držijo ali celo v žepu, kakor da bi jih zeblo; kar dela naj se poprimejo in Bog bo že o svojem času delo blagoslovil in kako nepričakovano pomoč poslal. Kdor pa v tujo pomoč zaupa, njegova dela niso stalna, kajti, kakor hitro tuja pomoč odstopi, vse se podere. Zatorej kvišku bratje!

A. B—t—ž.

V Tominu 9. t. m. K. (Cesta; šola; tabor; čitalnica.) Že večkrat je „Domovina“ prinesla dopise s Tominskega, v katerih je bil pohvaljen naš gosp. okrajni glavar. Vsak jih je rad bral, saj so bili resnični.

V teh pohvalnih dopisih je zapopadeno, da je g. glavar iskren rodoljub in da za naš okraj po očetovsko skrbi. Gola resnica.

Cesta čez Podmevec na Grahovo in Podbrdo do Krajske meje se dela in bo dokončana, če pojde tako hitro kakor zdaj, v dveh letih. Pa tudi še važnejša cesta od sv. Lucije na Mostu poleg roke Idrije na Cirkno, ktera je imela toliko nasprotnikov v Tominu, se dela in bo dovršena še to leto.

Tukaj se vidi, da naš gosp. glavar ni enostranski, ampak da skrbi, ne glede na nekatere sebičnike, za blagostanje ljudstva sploh.

Boljša naloga si ni mogel gosp. glavar izvoliti, kakor dovršenje te ceste, ktera v Cirkljanskem okraju že dodelana, v Tominskem pa po nekterih osebah, ki so prej vse ukazovale, zadržana, bo vezala Goriško, po ravni poti do Cirkna, z gorenjskim Krajskim; z Loko, Kranjem in Ljubljano; in Cirkljanski okraj postane še le zdaj dol Goriške dežele.

All se je temu čuditi, ali jeziti se nad tem, če pomislimo, da en cel okraj z 8000 prebivalci je bil do zdaj, rekel bi, z deskami zabiti, ker ni imel ceste, da bi človek v svoje glavno mesto (Gorico) priti mogel, če se ni čez vrtoglavo in nevarno stezo „Ščuro“ in Čopovan tje podati upal?

Hvala tedaj Vama, gosp. župan Čerin v Cirknem in gosp. glavar Tominski, za to nar. potrebno delo! Mi in naši potomci Vama bomo hvaležni.

Pa še eno važno delo čaka našega glavarja, in to so šole.

Ceste in šole so nam potrebne. Ceste se delajo; šole se morajo tudi začeti.

Če pogledamo na drugo deželo, postavim Čosko, najdemo v vsakem večem trgu glavno šolo in celo roalko. In pri nas imamo—v celi naši Šoški dolini samo 4 trivialne šole s slabo plačanimi učitelji, kateri morajo, da se preživijo, kako stransko službo iskati. In, če je pregovor resničen, da po plačilu delo, tako velja gotovo pri nas, če ravno nekteri svojo dolžnost popolnoma opravljajo.

Gosp. glavar, Vam, kakor okrajnemu šolskemu načelniku, mora mar biti za pomnoženje šol, in v vseh krajih, ali saj tam, kjer so zdaj trivialne, za vpljanje glavnih šol.

To nam je potrebno. Storite nam, ali vsaj poskusite to delo, in naše ljudstvo Vam bo, če tudi ne spominkov na trgih, pa tem lepše—in svojih srcih stavilo.

V našem ljudstvu se dan za dnem slovenski duh bolj zbujaja; dokaz temu, da želijo tudi tukaj tabor napraviti, in to ne samo bolj omikani, ampak tudi prosti kmetje. Če bi se eden naših prvakov tej zadevi na čelo postavil, bila bi ta želja naših kmetov izpolnjena in naš tabor ne bi bil med družimi nar. zadnji.

Tudi čitalnica naša ne spi, če tudi je enomalo potihnila. 1. dan maja je napravila izhod na Tominski grad, kterege se je vdeležilo veliko udov in družih moških in ženskih. Dan je bil prijeten pomladanski dan in veselica po njem. Slovenske pesmi in čvratl govori so doneli po grajskih razvalinah, v katerih so nekdanje stanovali mogočni grofi in s tlako tlačili naše zdaj prosto ljudstvo.—Slovenska zastava je vihrala na starom stolpu, kjer so prej zaprti stekali—Slovenci. Veselica se je nadaljevala v čitalnici čez polnoč.

Za nov in stalen glediščni oder v čitalnični dvorani se nabirajo novci in jih je že vkup čez 70 gl.—Kedar se napravi, bode se z eno večih glediščnih iger slovesno občinstvu predstavil.

Iz Kanala 10. t. m. Visokočastiti gospod vrednik! Ne zamerite, ako se predrznem Vam predlagati nasvet, s katerim bi se po mojem mnenji *bolnišnični stroški*, ki tako grozovito pritiskajo naše občine, in se od dne do dne množijo, vsaj nekoliko znižati dali.

Res je, da občine niso še izgubile vse nade, da se bodo ti stroški še kedaj iz deželnega zaloga plačevali, ker mislijo prošnjo zarad tega ponoviti; ali, po prej ko se postava prenaredi, je vendar treba še precej časa čakati, in Bog ve, kako dolgo bo znalo to še trpeti.

Neogibno potrebno je tedaj, da občine pomislijo, kako bi se dalo vsaj za ta čas to breme zlažjati.

Nar. več stroškov nas stane *tržaska bolnišnica*, ktera vzame vsakega bolnika brez razločka; ona ga ne vpraša, ali in kje je bil v službi, ko je zbolel—ker ji ni mar za to, kar velevala § 21. službenega reda od 10. julija 1857, namreč, da mora gospodar za posla, ki v njegovi službi zbolí—štiri tedne skrbeti.

Do zdaj nimamo mi še prigodka, da bi bil od tisuč in tisuč bolnikov en sam posel v službi zbolel, ampak v vseh zapisnikih, ki pridejo županom za

ročilo, ali ima bolnik premoženje, ali ne *) — je zapisano „serva senza servizio“ (dekla brez službe). Županije so tem poročilom sicer vgovarjale, pa žalibog! brez uspeha; drugega jim ni ostalo, kot verovati, ali pa stvar na lastne stroške preiskovati.

Prosil se je tudi, da naj bi se take osebe, ki nimajo službe in premoženja, ino nimajo tako nevarno bolezni, da bi se ne mogle na pot podati, v bolnišnico ne sprejemale, ampak na dom zavračale, ker že vsaka (?) občina plačuje zdravnika za to, da ubogo zastonj zdravi, in, če tudi bi morala občina zanj vse preskrbeti, ne bi nikoli izdala po 63 kr. na dan, kakor jih mora tržaški bolnišnici hoteti ali uhoteti plačevati; toda tudi ta prošnja ni bila uveljavljena.

Sprejele so se osebe s tako boleznijo, ki jim potovanja ni ovirala: potopuhi ino vlačugarice so se sprejeli s kakimi boleznimi, Vam ne bom pravil—in, ko je županstvo zvedelo, pisalo je hitro, naj se domu pošljejo, da se bodo tam zdravili—ali če le potem, ko so županjam veliko stroškov na glavo nakopali, so jih kot gnanice (per šub) na dom poslali—pa še takrat so jih mogli tam obdržati saj ni dolgo tega, kar so jo ozdravljena vlačugarica ravno s istim vozom nazaj odpeljala, na katerem se je bila kot gnanica pripeljala.

Jaz mislim, da bi se dalo tej nerodnosti v okoliščini priti, in sicer tako le:

Postaviti bi moralo po več občin in več okrajev skupaj enega zastopnika ali opravičnika (agenta) v Trstu, ino naznaniti ga oblastnjem, s katerimi bi imel v njih imenu opravljati.

Brez dovoljenja in podpisa tega zastopnika ne bi smela bolnišnica (razen v sili) nobenega domačina zastopnika občin sprejeti; vsak bolnik bi se moral tedaj (na mesto pri mestnem četrtniku „capo contrada“, kakor zdaj) pri tem zastopniku oglasiti.

Med drugimi nalogami, ktere bi imel od županije za to odločeni ožsek zastopniku naložiti, bile bi po mojem mnenju te:

Naj od vsacega bolnika izve, ali je v službi zbolel, ali ne.

Če je v službi zbolel, naj pozve ime in stanovanje dotičnega gospodarja, in naj ga (ako drugače ni mogoče) s pomočjo kakšnega urada prisili, da stroške, ki so se zanj naredili, poplača.

Če je bolnik brez službe, naj po zdravnikovem mnenju odloči, ali zamore iti do doma, ali ne.

Postopače, ki se lahko na dom podajo, imel bi po gnanstveni poti domov spraviti; pošteni pa, ki bi se radovoljno na dom podali, moral bi primerno popotnino dati, ako ne bi sami denarjev imeli.

Ta posel ne bi bil tako težaven, kakor se morda komu na prvi pogled dozdeva, in tudi ne bi bilo tako težavno sposobnega zastopnika dobiti, kateri bi poleg svoje druge službe tudi to reč za majhno plačilo prevzel.

Okraji Tominski, Bovški, Cirklijski, Kanalski, Ajdovski, okolica Goriška in Brda morajo gotovo več tisoč goldinarjev na leto za te stroške plačevati; da bi se pa po tej poti stroški nar menj za polovico zmanjšati dali, mislim, da ni dvomiti.

Slabo ne bi bilo, če bi se tudi v Gorici tak zastopnik postavil—ker tudi za tamošnji bolnišnici se veliko stroškov nahaja.

Po moji misli bi se dala na ta način še druga korist doseči: demoralizacija bi se, če ravno ne odpravila, vendar vsaj tako ne širila; postopači in vlačugarice, ki se sedaj po mestu klatijo, bi se dela poprijeli, boje se, da bi prej ali poslej, ne bili prisiljeni, sebi in svojim na sramoto domu se vrniti.

Ako se Vam zdi, da je moj nasvet pozornosti vreden, natisnite ga itd. **)

X.

Iz Crnič 10. vel. travna. Ako ravno so nekteri zagnali hrup, da naša čitalnica v spanju počiva, hoče se vendar še edenkrate iz spanja zbuditi. Od leta 1867 (25. aprila) je že tukaj pri nas čitalnica, in od tistega

*) Ali ima občina premoženje ali ne, ni že nihče vprašal, in vendar bi bilo tudi to vprašanje potrebno. — Pja.

**) Nasvet se nam zdi na vsak način vreden, da se resno preudari. — Vr.

časa smo imeli že trikrat slovesno besedo. Da se ne bode mislilo, da se pri nas slovenski duh več ne giblje, hočemo se zopet (vključ vsem tistim, kateri tako govorijo) na mogo postaviti, in sicer, 30. t. m. bode v naši čitalnici slovesna beseda, pri kateri bode godba vrlih in izurjenih godcev iz Kriškega igrala.

Vabimo Vas, vse vrle domoljube, in v naši okoliščini vse bližnje čitalnice, da nas s svojo nazočnostjo počastite. Beseda se začne precej po 4. uri popoldne; po besedi bo „tombola.“

Odbor.

Iz Čopovana (v okraj Goriškem). Ponoči od 10.—11. t. m. je pogorelo v Postali več hiš, in sicer teh — le gospodarjev: Gregorja Hojak-a h. štov. 3, Štef. Vogrič-a, št. 2, Petra Vogrič-a, št. 8., Andr. Piculin-a št. 10, Janca Vogrič-a, št. 10. To so bili že prej naravnostj ondanjši sosedje. 57 ljudi je brez strehe in živca; nekteri imajo do 6 otrok. Naj bi se slavni cesarski črta teh nesrečnejšev usmili, in jim potrebnega lesu odkazal, da si hiše zopet sozdajo. Pa tudi na drugih ljudoljubov dobrotljivost trkamo, da bi pogorelocom z milodari pomagali. Dvakrat da, kdor brt da. *)

Borsni kurs 5. t. m. Mettall. 61:40; narodno posojilo 69:40; London 124:35; adžjo srebra 121:75; cekini 5:88.

Loterijske številke. V Gradcu 875 26, 34, 85, 30, 66. Na Dunaj 875 80, 56, 63, 37, 30.

Žitna cena v Gorici: Pšenica po 2 gold. 50 kr.; (goriški kaznanik); turčica 1:33 do — turčica bela 1:20; ječmen, delan 2:80 do 3. nedelan 1:70; fižol 2:— do 2:20; ajda 1:20; oves 1:25.

OGLASNIK.

Gostilnica (nekdanj Trajer-jeva) na trgu sv. Antona štov. 1 v Dunajskem predmestju je od 1. februarja t. l. vnovič odprta in z dobrimi vini in izvrstno kuhinjo oskrbljena. — Nizka cena jedi in prijač, urna postrežba in pa dobri konjaki (štale) vabijo vljudo č. goste, katerih gre torej prav obilno pričakovati.

Alojzi Praprotnik.

Prodajavnica materialnega in barvnega blaga zraven kavarn „Commercio“, blizu cerkve sv. Ignacija na Travniku, je vnovič odprta in bogato založena z vsem, kar spada v to vrsto blaga. — Postrežba bo hitra in dobra, cene v primeri z drugimi te sorte prodajavnicami nizke; torej je lahko zanašati se, da bode obilno kupovavcev va-njo zahajalo.

Rastlinski obliž (flašter);

iznašel ga F. ToRen,

dober za rane, ulesa (ture) in ozeblino.

Ta flašter ima me dvsemi enakimi nar veči zdravilno moč in je vreden, da se šteje za prvega med domačimi zdravili; nobena hiša bi ne smela biti brez njega. — Poskušnje, ki so se delale s tim obližem po bolnišnicah, so pokazale, da se dajo z njim v kratkem času za dobro in brez škodljivih nasledkov ozdraviti ne le vsakoršne rane, temuč tudi občasna ulesa (kronični turi), če jih kdo že tudi 10 do 15 let ima. — Ravno tako se je izkazala posebna moč tega obliža tudi pri nar hujših ozeblinah. Turi, kakoršni koli, smolika (žlezni otok) in tako imenovani črv ne potrebujejo, če se ta flašter rabi, kot malo dni, da dozore in da človek ozdravi. — Glavna zaloga za naše kraje je v gosp. Lodovik Kurnerjevi lekarnici (apoteki) v Gorici na Travniku. — En več kos velja 50 soldov, en manjši 25 soldov. — V Cervinjanu se dobiva pri g. Lovisoni-u.

*) Vredništvo bo radovoljno prejelo milošnjo za te uboge ljudi. — Vr.